

GRØNLANDSK HUSFLID

Af Helga Bruun de Neergaard

I måneder har stormene raset omkring det allersydligste Grønlands store og små byer og hindret fiskere og fangere i at komme ud på havet. Dag efter dag har lyden af blæst og tudende storm siddet i vore ører og trættet vore sind.

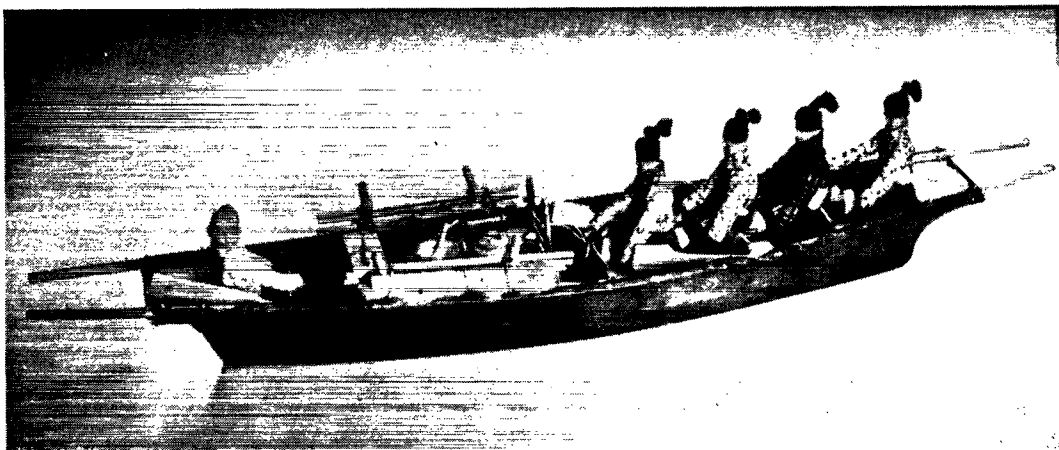
Endelig efter fire måneders uro blandet med sne og fog, lod det til, at vejrguderne var ved at blive trætte af at bruge deres vældige kræfter. Solen skinnede, og man kunne næsten se sneen forsvinde time for time på fjelde og på land. Foråret syntes at have sejret, og endelig kunne fiskerne gå i gang med at male og tætné deres både.

Denne lykke varede i to dage, så kom den kendte mur af tågegus, der isnede alt og bebudede, at en meget uvelkommen gæst var på vej, storisen. Denne uberegnelige fjende, der lister sig rundt om Kap Farvel fra østkysten, viser sig undertiden allerede i januar, men som oftest arriverer den i april og maj, netop hvad den gjorde i år.

Først kommer den tætte tåge, der skjuler fjeldene aldeles, og dernæst glider en stribe småstumpet is ind imellem skærene. Striben vokser i bredde og højde, som en slags forridere for hans majestæt, storisen.

Bag skærene ser man isfjelde rage op, og snart vælter giganterne fra indlandsisen som tanks ind i havnen og lægger sig ved højvande på bredden. Al tanke om fiskeri må nu ophøre, til det behager storisen at trække sig tilbage. Og nu skal det nok ske, at blæsten og stormen ikke viser sig i lange tider. Vandet er stille som en indsø, og de blåhvide fjelde ligger ubevægelige og spejler sig i vandet imellem dem. Nu længes fiskeren efter de voldsomme naturkræfter igen, da det er den eneste måde, storisen kan forsvinde på, vel at mærke med den helt rigtige vind.

På højdedragene ser man dag efter dag mændene gå op for at spejde over ismarken og se, om der skulle være isrender så store, at de kan gå ud. Her er den lille kajak bedst. Den fisker, der endnu har en sådan, kan dog pilke sig til maden, mens manden med motorbåden intet kan udrette. Hans båd er tværtimod klemt inde i den faretruende is i havnen, og han må være glad, hvis ikke isen maser den helt.

Konebåd fremstillet i Sydgrønland.

Nu begynder den svære tid, hvor pengene fra sidste års fiskeri ganske er opbrugt; man kan regne med, at menneskene er på sultegrænsen. Det er ikke hvert år, det er så trist, som netop i år, men der vil altid være nogle måneder, hvor fiskeren absolut intet kan udrette. Er han en god økonom, og har han tjent mange penge sidste år, hvad en flittig mand vitterligt kan gøre, kniber familien sig måske igennem. Men ikke alle er lige gode økonomer, ej heller lige flittige.

En varmhjertet kvinde, som nu er død, fru Agnes Hedemand, der var gift med bestyreren af Nanortalik under krigen, fandt på at oprette det, der kaldes Foreningen Grønlandsk Husflid. Dette bragte folk på fode under vanskelige tider, hvor vejret og storisen lagde fiskeren hindringer i vejen.

Dengang lod det sig gøre at sælge husfliden til amerikanere i Grønland. Foreningen består vistnok endnu, men den lader ikke høre fra sig, skønt der netop er meget hårdt brug for hjælp. Der skal også mange penge til for at kunne købe befolkningens husflid, så det batter noget, og den har måske ikke disse penge.

For tre år siden var det lige så galt som i år, og da foranstaltedes efter henstilling fra ministeriet indkøb af husflid, som blev solgt på baserne gennem Den kongelige grønlandske Handel. Denne udvej var ganske ekstraordinær, men meget påkrævet, og den er faktisk påkrævet hvert eneste år.

I mange huse holdt man nøden fra døren ved at lave kajaker, perleting, skinding o. m. a., og man behøvede ikke at bede kærneren om hjælp, man bevarede sin menneskelige stolthed.

Jeg ved, at Handelen er meget lydør overfor tanken om at købe husflid, som stadig sælges på baserne, men øjensynlig kan der ikke aftages alt det, der kunne produceres. Og her er vi ved det springende punkt, afsætningen.

I Spanien er alt, hvad der hedder husflid eller souvenirs, noget der sættes i gang af staten. Man ser standardting i alle byer, og i Barcelona har man ligefrem en slags husflidsby, der er anlagt på et højdedrag, hvor en række huse, bygget til en udstilling i 1929, nu bruges som værksteder for broderi, kattuntryk, dukker og dyr, glaspusteri, kunstsmedie og meget andet, som staten opretholder, og hvor turister kan se tingene blive til. Ikke alt er lige vidunderligt, naturligvis, men det er et led i bevarelsen af gammelt håndværk og kunstindustri, og rundt i landet sælges disse ting i forretninger.

Enhver, der har besøgt Østrig og Schweiz, ved også, at man i disse lande beskæftiger en masse mennesker med husflid. Man har ofte hørt den udtalelse, at det vel ikke er meningen, at grønlænderen skal leve af at lave husflid, ja, der var engang tale om, at man kun måtte købe husflid om vinteren, da man ikke måtte forhindre fiskeren i at gå ud og fiske. Imod dette argument kan anføres, at husfliden sandelig ikke giver så meget, at indtægterne kan konkurrere med fiskeriet. En driftig mand bliver ikke hjemme af den grund, og endelig er der jo kvinderne, som udmærket kan lave husflid hele året, handicappede tb-patienter og enligt stillede mødre med mange børn, som ville være lykkelige for at kunne tjene penge på denne måde. At det ville aflaste staten noget i de enorme forsorgsomkostninger, gjorde vel heller ikke noget, hvis blot en fornuftig industri kunne sættes i gang. Der må kunne findes veje og måder af de rette mennesker i det store spørgsmål om afsætningsmuligheder. Der må ganske givet være et marked hjemme med de mange turister, Danmark har haft i de senere år.

Da jeg var hjemme i fjor, talte jeg med den desværre altfor tidlig afdøde direktør for Tivoli, Inge-Lise Bock, som var meget interesseret i tanken om ved lejlighed at oprette en bod med grønlandsk husflid i Tivoli. Her ville sikkert kunne sælges en del i løbet af sommeren, men spørgsmålet er så blot, om der nogensinde frigives en stand til dette.

Så er der den anden side, pengene. Man har et enkelt sted i Grønland, i Upernavik, oprettet en forening af de forskellige husflidsarbejdere, men den bygger på, at et vist beløb udbetales straks, resten når tingen bliver solgt. Her er det væsentlig Thulebasen, der er aftager. Og man har gennemgående haft en udmærket indtægt herved. Spørgsmålet er blot, om denne form vil kunne bruges andre steder, da det netop er, når man trænger hårdest til pengene, man frembringer noget, og derfor gerne vil have penge med det samme.

Man burde sandsynligvis have, om ikke just standardting, så alligevel et vist skema at gå efter, så der ikke blev lavet mange uanvendelige ting, som tilfældet desværre ofte er nu. En streng kritik må være en selvfølge, selv om det kan skabe store brydninger mellem køber og sælger. Ingen holder af at blive kritiseret, men

med faste skrevne retningslinier at henvise til, kunne skuffelser nok undgås. På denne måde må der kunne skabes et fast grundlag for en husflid til gavn for samfundet heroppe. Det ville give selvagtelse, når man vidste, at det, man laver, er eftertragtet og anvendeligt.

Hvis aftagelsen ligger fast, kan der beregnes indkøb af skind til farvning o. l., selv om Den kongelige grønlandske Handel helst ser sælskindene på auktion i København, fremfor at blive brugt til husflid. Der er jo også den menneskelige side af sagen, som ikke bør lades ude af syne et øjeblik. Handelen kan ikke påtage sig detailsalget hjemme, det ville ellers have været den helt naturlige løsning.

Faren ved at lade Handelens personale i Grønland købe er den, at man ikke altid kan forvente, at den helt kyndige i at bedømme netop er i butikken, og dels kræver det megen tid at tale med folk. Den eneste måde, hvorpå husflid kan gøres virkelig konkurrencedygtig, er gennem kvalitet og særegenhed. Slækkes der på disse punkter, vil man ikke kunne tage konkurrencen op med andre souvenirs. Kvalitet kan kun opnås ved kyndig og vejledende kritik, og man kunne derfor tænke sig en liste over salgbare ting og en vejledning med mål, udseende (eventuel cirkapris) anført. På den måde vil der for den interesserede, enten det er staten eller en privatmand, være en vis garanti for altid at få gode ting.

Der er ofte såre vanskelige tider for alle grønlændere. Der må være en mulighed for ved en handelsmæssig ordning af husflid at give bedre kår for mange og hjælp til selvhjælp, den eneste rigtige form for hjælp.

Så vidt jeg ved, er de eneste steder i Danmark, hvor der bliver solgt grønlandsk husflid, Den permanente Udstilling og Haandarbejdets Fremme, men det er kun i beskedent omfang og ikke noget, der betyder effektiv hjælp. Grønlands Kirkesag aftager lidt, og de amerikanske baser en del, men det er allsammen ikke nok til at skabe bedre kår for den forhenværende patient og andre. Selv om mange fiskere tjener godt, er de dog ikke hele samfundet, men også de har trangstider.

Jeg er overbevist om, at for mange, mange ville det betyde en bedring af kårene, mens der ventes på godt vejr.

Måtte disse betragtninger medføre, at én eller anden, der har magt og evne, kunne tænke sig at gøre noget, der kunne hjælpe den grønlandske husflid til at blive et middel til højnelse af levestandarden heroppe.